

A. A. E. M. GIJSBERS

Nieuwe toekomst voor kasteelruïne Batenburg

Herstel op het nippertje van start

Jarenlang werd er in monumentenkringen in een grote kring omheen gelopen: de ruïne van kasteel Batenburg gold als verloren. Wat nog restte van de imposante, uit de 15de eeuw daterende rondburcht in het gelijknamige stadje aan de Maas verviel meer en meer tot een bouwval. Indrukwekkend dat zeker, maar het geheel bood een weinig verheffende aanblik.

Dit tot grote bezorgdheid van bijvoorbeeld oud-directeur van de Stichting Vrienden der Geldersche Kasteelen, de heer D. J. G. Buurman. Nog in het Jaarboek 1965-1975 van de Stichting, sinds 1953 eigenaar van de ruïne, sprak hij de hoop uit dat het aanbrengen van enkele noodvoorzieningen medio 1970, de inleiding zou vormen 'tot een betere toekomst voor dit in alle opzichten heel belangrijke kasteelcomplex'.

Een hoop die door de Provinciale Commissie in Gelderland werd gedeeld. Gealarmeerd door het steeds verder voortschrijdende verval van wat één van de meest indrukwekkende kastelen in Gelderland moet zijn geweest – vooral als de grachten rond de ruïne waren toegevroren kon men zien hoeveel van het muurwerk bijna dagelijks ontaald viel –, trok Heemschut op geregelde tijden flink aan de bel. Ogenschijnlijk zonder veel resultaat, al maakten haar pleidooien bij o.a. de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en het gemeentebestuur van Wijchen wel indruk. Zoals achteraf zou blijken. Want nadat hernieuwde pogingen om tot consolidatie en een bescheiden restauratie van de ruïne te komen nogmaals schipbreuk hadden geleden wegens het ontbreken van voldoende financiële middelen bij de overheid, sloeg uiteindelijk de toenmalige burgemeester van Wijchen, nu commissaris van de koningin in Overijssel, mr. J.A.M. Hendriks, alarm. Hij deed een dringende, laatste oproep tot het behoud van kasteel Batenburg.

Mislukken

Dat was in 1984 bij de presentatie van een consolidatieplan door gemeente en eigenaar in het kader van de werkverruimende maatregelen van de regering. Omdat de zogenaamde terugploegregeling uiteindelijk onvoldoende armslag bood om de financiering van het project rond te krijgen, leed ook deze poging schipbreuk. Sindsdien leek alles wat in het belang van kasteel Batenburg te berde werd gebracht bij voorbaat tot mislukken gedoemd. Ook de door ons gedane suggestie het herstel van de ruïne te bepleiten in het kader van de recreatieve ontwikkeling van de Maasoever. Het daartoe opgestelde plan van de provincies Limburg, Noord-Brabant en Gelderland bood ons inziens perspectieven. Wat een stad als Nijmegen inmiddels is gelukt met zijn ambitieuze Waalkade-plan moet ook haalbaar blijken voor

een project waarin recreatie, monumentenzorg en stadsvernieuwing elkaar de hand reiken, was de achterliggende gedachte. Waarbij de component stadsvernieuwing enige uitleg behoeft.

Positief effect

Met het gemeentebestuur van Wijchen is Heemschut-Gelderland van mening dat het opknappen van de ruïne een positief effect zal hebben op het sinds de jaren zeventig knap gerestaureerde stadje Batenburg, een beschermd stadsgezicht. Consolidatie, respectievelijk restauratie zal de relatie tussen burcht en stad, die er aantoonbaar vanuit het verleden steeds is geweest, nieuwe inhoud kunnen geven. Een standpunt dat wij ook aan het provinciaal bestuur van Gelderland hebben meege-deeld.

Is hiermee het verhaal van Batenburg uitputtend verteld en kan het boek tot behoud van de kasteelruïne definitief worden gesloten? Met andere woorden: 'Zitten we met zijn allen te wachten tot de laatste restanten binnenkort in de gracht vallen', zo vroeg ik mezelf medio november 1987 af, bij het verschijnen van het Gelderlandnummer van Heemschut.

De ruïne van kasteel Batenburg.

Klein wonder

Het leek er wel op. Maar soms gebeuren er toch nog kleine wonderen. Zelfs in Wijchen. In dit geval lazten twee wethouders en hun staf onze noodkreet in bedoeld interview: mevrouw A. C. J. Kattenberg-Zijlstra en haar collega, de heer A. G. Gerritz. Tijdens langdurig overleg bedachten zij een nieuwe strategie tot het verkrijgen van subsidie voor het eventuele herstel van de kasteelruïne. Daarvoor werd dankbaar gebruik gemaakt van alle tot nu toe aangedragen – maar te licht bevonden – varianten.

Als eerste stap diende het gemeentebestuur van Wijchen augustus 1988 een aanvraag in bij het Europees Sociaal Fonds (ESF) te Brussel om gelden te willen reserveren voor een scholingsproject in de bouw, waarin opgenomen het intussen bijgestelde consolidatieplan voor de ruïne. Uitgangspunt voor een dergelijke aanvraag is het verbeteren van de werkgelegenheid en het bevorderen van de beroepsmobiliteit van de werknemers. Populair gezegd komt een dergelijk verzoek er op neer dat een aantal daartoe geselecteerde werkloze bouwvakarbeiders omgeschoold kan worden tot volwaardige restauratiekrachten. Praktische ervaring doen ze daarbij op bij het herstellen van de kasteelruïne.

Warmmee het mes van twee kanten snijdt. Enerzijds worden mensen naar een nieuw, door hen zelf gekozen beroep gebracht. Een en ander in overleg met en financieel gesteund door een Gewestelijk Arbeidsbureau. In het belang van de bestrijding van de werkloosheid en de daarmee parallel verlopende herscholing is dat een uitermate goede zaak, zeker in de regio's Nijmegen en Arnhem met hun ver boven het landsgemiddelde uitkomende werkloosheid. Van de andere kant wordt met dit plan de laatste kans geboden daadwerkelijk iets te doen voor het behoud van kasteel Batenburg.

Ingewikkeld

Het Wijchense gemeentebestuur heeft niet de eenvoudigste weg gekozen. De procedures zijn ingewikkeld; verschillende instanties moesten hun regelgeving ten behoeve van dit bijzondere – zeg maar gerust unieke – project op elkaar afstellen. Maar dat is gebeurd. En na jaren van mislukking op mislukking lijkt er nu écht zicht te komen op het herstel van de Batenburgse ruïne.

Naast het Europees Sociaal Fonds dat al een principetoezegging heeft gedaan participeert financieel in het project het Gewestelijk Arbeidsbureau Nijmegen e.o. Hetzelfde doen het Provinciaal Sociaal-Economisch Ontwikkelingsfonds met het oog op het speerpuntenbeleid 'Kastelen' in het toeristisch-recreatief actieplan van Gelderland, Monumentenzorg, het Provinciaal Monumentenfonds, de Stichting Vrienden der Geldersche Kasteelen en de gemeente Wijchen zelf. Die voteert uit het eigen werkgelegenheidsfonds, de stads- en dorpsvernieuwingsgelden, en het Fonds Historische Stadskerk Batenburg in totaal f 400.000,-.

Met de inmiddels toegezegde f 1.600.000,- voor de restauratie – dit bedrag staat los van de scholingscomponent

---

waarvoor circa f 1.200.000,- beschikbaar komt, voor een deel dus via het ESF-fonds, kan een begin worden gemaakt met het herstel van de kasteelruïne.

Een daartoe strekkend plan is door het architectenbureau *ir. T. van Hoogevest* te Amersfoort op tafel gelegd bij het Wijchense gemeentebestuur en de Stichting Vrienden der Geldersche Kasteelen. Geschat wordt dat er in totaal twee jaar met de eerste aanzet van de consolidatie – voornamelijk de ringmuur op zich – gemoed is.

Maar dan moet er wel rap worden begonnen met het karwei, aldus een van de voorwaarden die het ESF in Brussel heeft gesteld. Aan het doorzettingsvermogen van al degenen die bij het ambitieuze project zijn betrokken behoeft echter nauwelijks te worden getwijfeld. (En anders is Heemschut er nog, hoor ik ze op het Kasteel-raadhuis in Wijchen al mompelen!)

Het zou inderdaad van zin voor de historie getuigen wanneer 200 jaar nadat kasteel Batenburg ten onder ging – de avond van 26 oktober 1794 staken Franse soldaten de burcht in brand – het herstel van de restanten een feit zou kunnen zijn. In vijf jaar tijd moet heel wat mogelijk zijn, waarvan gaarne acte.

De eerste stappen heeft de gemeenteraad van Wijchen intussen gezet: op 21 maart jongstleden gaf hij het groene licht voor wat betreft het Wijchense aandeel. Voor de consolidatiewerkzaamheden hebben zich al meer dan twintig langdurige werkloze, maar geïnteresseerde jongeren aangemeld bij het Arbeidsbureau in Nijmegen. ■